

Op stoom

JAARVERSLAG WADDENFONDS 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Inleiding	7
2. Subsidies	9
3. De mensen van het Waddenfonds	23
4. Projectmonitoring en evaluatie	31
5. Controle	33
6. Communicatie en publiciteit	35
Bijlage – Jaarcijfers	39

Voorwoord

VOORWOORD

Terugkijken op 2018 kan niet zonder daarbij ook te denken aan de eerste dagen van januari van dit jaar. Aan het Waddengebied overspoeld met tot afval verworden spullen van containerschip MSC Zoë. Aan de vele hulpacties met talloze vrijwilligers om land en zee weer schoon te krijgen. Een ramp van deze omvang laat zien hoe kwetsbaar werelderfgoed Waddenzee is en toont eens te meer aan hoe belangrijk het is om te investeren in de duurzame ecologische en economische ontwikkeling van het gebied.

Vanuit het Waddenfonds hebben we ook in 2018 volop initiatieven en projecten gesteund die de ecologie en duurzame economische ontwikkeling van het Waddengebied versterken. Zo kregen Holland Boven Amsterdam, Merk Fryslân en Marketing Groningen van het Waddenfonds en de drie Waddenprovincies de opdracht om het Waddenzee UNESCO Werelderfgoed te gaan vermarkten.

En na een jaar van opstarten, nam het Investeringskader Waddengebied in 2018 een enorme vlucht. Maar liefst elf grootschalige projecten zijn gehonoreerd en is er voor drie projecten een reservering gemaakt. Hiermee heeft het Waddenfonds een investering van 105 miljoen euro in het Waddengebied mogelijk gemaakt. Zo komt er onder andere een grootschalig onderzoek naar het versterken van het onderwaterleven van de Waddenzee, wordt de verbinding rond Súd Ie afgerond en is subsidie verleend voor het bezoekerscentrum op Schiermonnikoog. Ook de vergroening van het chemiecluster in Delfzijl kreeg een impuls, evenals de bouw van een installatie voor groen gas op Ameland.

In 2019 werken we verder aan de versterking van de beleving van het Waddengebied. De eerste brede tender voor projecten is al uitgeschreven, de eerste subsidies alweer verleend. Helaas wordt het ook het eerste jaar zonder programmaregisseur Rudolf Feijen – hij overleed op 26 juli 2018 – en directeur Dick Hamhuis, die op 2 april jongstleden overleed. Gelukkig wordt hun tomeloze inzet voor het Waddengebied voortgezet.

Dit jaar is ook het jaar van de statenverkiezingen, en daarmee van een nieuw dagelijks en algemeen bestuur van het Waddenfonds. Hen staat een mooie taak te wachten.

Ik ben trots op wat we tot nu toe bereikt hebben en ben er zeker van dat er de komende jaren nog grote stappen gezet gaan worden om werelderfgoed van wereldklasse te realiseren!

Henk Staghower
voorzitter Waddenfonds

1 Inleiding

INLEIDING

Het Waddenfonds heeft ook in 2018 belangrijke stappen gezet om het Waddengebied blijvend ecologisch en economisch te versterken. In dit jaarverslag kunt u lezen hoe we dat het afgelopen jaar hebben gedaan.

In 2018 heeft het Waddenfonds € 47,5 miljoen aan subsidies verleend, het gaat daarbij om grote investeringen, subsidies voor thematische projecten en voor lokale innovaties. Daarmee wordt er in totaal voor bijna € 111 miljoen in het Waddengebied geïnvesteerd. In dit jaarverslag hebben we voor u de belangrijkste ontwikkelingen op een rij gezet.

Programmaregisseurs Martine Kriesels en Geert Boesjes en subsidiespecialist Jeroen van Dongen van het Waddenfonds vertellen wat hen inspireert in hun werk. Projectleiders die in 2018 subsidie ontvingen, geven aan hoe hun project vordert. En de bestuursleden Henk Staghouwer, Sietske Poepjes en Cees Loggen geven kort en krachtig weer hoe trots ze zijn op de ontwikkelingen in hun geliefde Waddengebied.

De vier hoofddoelen van het Waddenfonds zijn:

- 1. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied;**
- 2. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee;**
- 3. Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied, gericht op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden;**
- 4. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.**

2 Subsidies

HET SUBSIDIEGEBOUW VAN HET WADDENFONDS: VIER SPOREN

A: Subsidieregeling Budget Lokale Innovaties (BLI): met name gericht op lokale ondernemers en vragen uit de gemeenschappen in het Waddengebied die op kleinere schaal bijdragen aan de verduurzaming en de leefbaarheid van het gebied;

B. Thematische subsidieregelingen: op basis van deze regelingen kan subsidie worden gevraagd voor activiteiten die gericht zijn op één of meer van de volgende acht hoofdthema's: natuur, werelderfgoed, bodem, duurzame recreatie, energietransitie, duurzame havens, duurzame visserij en een duurzame agrarische sector;

C. Majeure projecten/Investeringskader Waddengebied (IKW): richt zich op grote projecten die over meerdere jaren lopen;

D. In de begroting wordt ieder jaar een bedrag gereserveerd om een duurzame kennishouding ten aanzien van het Waddengebied te ontwikkelen en op peil te houden. In 2018 is hiervoor subsidie toegekend aan de Waddenacademie.

SUBSIDIES

Budget Lokale Innovaties

Toegekend in 2018:

€ 234.252 voor negen projecten

Een van de projecten die een subsidie heeft ontvangen vanuit het Budget Lokale Innovaties is het project Veur Aaltied. Een project waarin het draait om Groninger verhalen, kerken en monumentale orgels.

PROJECT

Veur Aaltied: Groninger geschiedenis komt tot leven

In 2019 wordt in tien middeleeuwse Groninger kerken een bijzondere voorstelling opgevoerd. De tien verschillende voorstellingen hebben als uitgangspunt het levensverhaal van een of meerdere in of bij de kerk begraven dorpsgenoten. En bij de voorstelling wordt het orgel van de kerk ingezet. Dit zijn de uitgangspunten van het project Veur Aaltied, waarmee het Groninger cultureel erfgoed op de kaart wordt gezet.

'De kerken waren vroeger het middelpunt van de samenleving. Maar nu staan ze vaak leeg. Door de kerken weer de plek als podium te geven en er een voorstelling te maken die gaat over het dorpsverleden, krijgen ze weer verbinding met het Groningen van nu', zo legt projectleider Geert Oude Weernink uit. Oude Weernink begon in 2016 met het project. 'We zijn eerst op zoek gegaan naar geschikte locaties, want voorwaarde voor het project was dat er een bespeelbaar historisch orgel in de kerk moest zijn.' Om te kunnen beoordelen of het orgel nog in voldoende goede staat was, nam hij master of music en organist Eeuwe Zijlstra mee. Belangrijk onderdeel van het project is de samenwerking met de lokale gemeenschap. 'We koppelen de amateurkunst aan professionals. Voor de verhaallijnen en de historie, werken we samen met lokale historici, Oudheidkamers en historische verenigingen. Ieder dorp krijgt een eigen professionele scriptschrijver en regisseur die aan de slag gaan met de verhalen. In de voorstelling spelen acteurs, musici en lokale amateurkunstenaars van verschillende disciplines. Voor het orgel wordt een eigen stuk geschreven. 'En zo wordt er nieuw werk aan het Groninger repertoire toegevoegd', aldus Oude Weernink. Oude Weernink merkt dat het project voor veel 'reuring' zorgt in de dorpen. 'We zien dat er weer allerlei nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan. En dat het idee om de kerk te gebruiken als cultureel podium aanslaat. Sommige dorpen willen verder gaan en met regelmaat gaan programmeren in de kerk. Dat is natuurlijk fantastisch.'

Kloosterburen, Krewerd en Usquert liggen aan de Waddenkust. De speciale ligging en historie komen tot uiting in de verhalen van die dorpen. De eerste voorstelling was in april 2019 in Usquert. De laatste is half oktober in Nuis. Ticketverkoop wordt door het dorp geregeld. 'Daar waar we kunnen maken we gebruik van de organisatiekracht van het dorp. Dat maakt het project ook zo sterk.' Het zou zo maar kunnen zijn dat het project een vervolg krijgt, want inmiddels melden zich spontaan andere dorpen uit Groningen die ook graag mee willen doen.

Totale kosten project: 93.680 euro

Bijdrage Waddenfonds: 19.500 euro

THEMATISCHE SUBSIDIEREGELINGEN

Toegekend in 2018

€ 1,9 miljoen voor zes projecten met als onderwerp duurzame recreatie en toerisme (openstelling 2017-01)

€ 3,3 miljoen voor negen projecten die betrekking hebben op één van acht hoofdthema's of een combinatie van die thema's. (openstelling 2017-02)

De acht hoofdthema's

Natuur

Bodem, water,
licht en geluid

Werelderfgoed,
landschap en
cultuurhistorie

Duurzaam
recreatie en
toerisme

Duurzame
energie-
huishouding

Duurzame
Waddenhavens

Duurzame
visserij

Duurzame
agrarische
sector

Vanuit de thematische openstelling hebben vijftien projecten in 2018 subsidie gekregen. Het gaat daarbij om initiatieven die duurzame recreatie en toerisme bevorderen, of die een bijdrage leveren aan een of meerdere hoofdthema's. In dit jaarverslag lichten we twee projecten toe: de onderwatervlieger die bijdraagt aan een duurzame energiehuishouding en de zoete stuw, die bijdraagt aan een duurzame agrarische sector.

PROJECT

Onderwatervlieger levert energie aan Waddeneilanden

Waarom maken we geen gebruik van de energie van stromend water? Het was die vraag die zeiler Yuri Wentzel steeds meer bezighield. Hij startte het bedrijf SeaCurrent en ontwikkelt met zijn compagnons Maurits Alberda en Maarten Berkhout een onderwatervlieger die gebruik maakt van de getijden in ondiep en relatief langzaam stromend water. De eerste proeven zijn positief. De verwachting is dat één onderwatervlieger energie kan leveren aan vijfhonderd huishoudens.

'Het voordeel van de onderwatervlieger is dat het getijde er altijd is. Eb en vloed is een constante en daarmee voorspelbaar, en dat is bij wind en zon niet het geval,' vertelt Maurits Alberda. Als ander voordeel noemt Alberda dat het systeem compleet onder water is. 'Er is geen horizonvervuiling. Wat wel het geval is bij windmolens en in mindere mate ook met zonnepanelen.' Bij het systeem gaat een paal in de bodem. Daar wordt een kabel met kite aan vast gemaakt. Bij het uit- en instromen van het water komt de kite in beweging en dat zorgt voor de energie.

Vraag is dan natuurlijk of het niet schadelijk is voor het leven onder water. Berkhout: 'We kijken heel goed waar we de kite plaatsen. We plaatsen zo'n kite niet bij mossel- of oesterbanken. Bovendien is de snelheid van de kite gemaximaliseerd op 21 km per uur, op basis van visonderzoek bij pompen en turbines. Ook moeten we rekening houden met de scheepvaart. Maar omdat de afmetingen gering zijn, de kite is 7 meter hoog en 12 meter lang, kunnen we op een relatief klein gebied terecht.'

Op dit moment wordt er getest met een kleinere vlieger die naast de vaargeul in de buurt van Kornwerderzand ligt. Daarna zal de proef zich uitbreiden naar Ameland. In een volgend project wordt de energie met een kabel naar het eiland gebracht. In 2021 moet de eerste 'getijdencentrale' bij het eiland staan. De onderwatervlieger past in het beleid om de eilanden zelfvoorzienend te maken wat betreft stroom. Getijdenergie vult daarmee bestaande en nieuwe zonneparken aan die tijdens het toeristenseizoen de pieken op kunnen vangen. Texel en Ameland hebben al zo'n zonnepark.

De mannen zien veel kansen voor de onderwatervlieger. 'Dit principe is geschikt voor landen met onregelmatige kustlijnen. Denk niet alleen aan Europa, maar ook aan Canada, Indonesië, Japan, Korea, Australië. En er zijn nog veel meer landen denkbaar.' Door de steun van het Waddenfonds en de provincie Fryslân kan het systeem nu goed getest worden. 'De subsidie geeft ons de kans het systeem door en door te testen. Maar in het voortraject heeft het Waddenfonds ook geholpen om ons concept scherp te krijgen. Ook dat is bijzonder waardevol.'

Totale investering: 860.000 euro
Bijdrage Waddenfonds: 500.000 euro

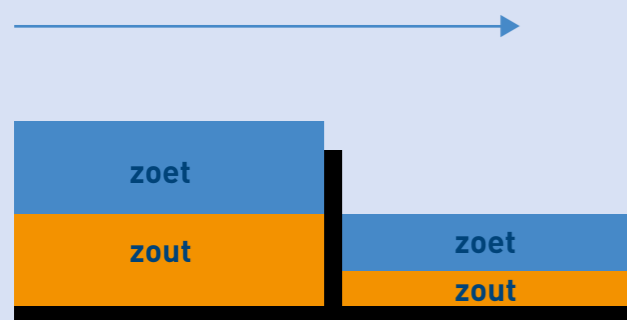

Advieskostenregeling

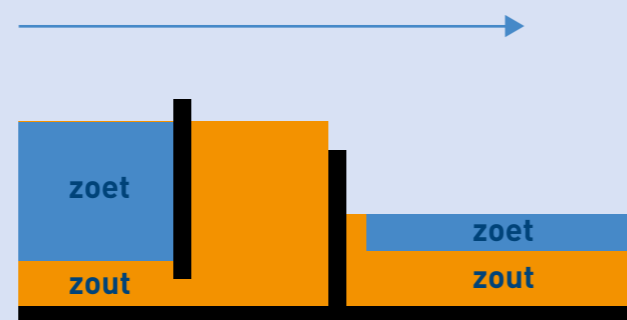
Nieuw in 2018 was de advieskostenregeling ter ondersteuning van de aanvragers voor de subsidieregeling 2018-02. Potentiële aanvragers konden een voucher van maximaal € 5.000 aanvragen om daarmee een adviseur inschakelen die hen hielp bij het formuleren en schrijven van een subsidieaanvraag. Het doel van deze regeling is om de kwaliteit van de aanvragen te verhogen. In het verleden zijn er aanvragen afgewezen omdat ze onvoldoende kwaliteit hadden, terwijl het idee in de kern wel potentie had.

Traditionele 'zilte' stuw
zoet water wordt afgevoerd

Nieuwe 'zoete' stuw
zout water wordt afgevoerd

PROJECT

Innovatieve stuw moet zoet water vasthouden

Hoe houden we zoveel mogelijk zoet water vast op Texel? Want omringd door zout water, is het eiland voor zijn zoete water volledig afhankelijk van neerslag. Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier start in de zomer van 2019 met een proef met 'zoete stuwen' op het eiland. Deze innovatieve stuw kan de oplossing zijn voor dit vraagstuk. 'In kleine opstelling werkt het principe. Nu gaan we het in een polder testen,' zo vertelt projectleider Wybo Nijdam. De klimaatverandering zorgt op Texel voor grote uitdagingen als het gaat om het voorradig hebben van voldoende zoet water. Er zijn steeds vaker periodes dat het lang droog is. Voor de landbouw heeft het grote gevolgen wanneer er nauwelijks zoet water is. De innovatieve stuw biedt mogelijk uitkomst. De stuw maakt gebruik van het verschil in dichtheid tussen zoet en zout water. Zoet water blijft daardoor drijven op zout water. In de 'zoete stuw' wordt alleen de onderste laag, het zoute water, afgevoerd. Eerste proefmetingen laten zien dat met de zoete stuw zoutreducties kunnen worden bereikt variërend van 50 tot 85 procent. Voor de proef met de zoete stuw is de Eijerlandpolder uitgekozen. De polder is bijna 4500 hectare groot en wordt grotendeels gebruikt voor landbouw. Het Hoogheemraadschap werkt in de proef samen met LTO Noord, gemeente Texel, Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging De Lieuw Texel, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. 'Voor de zomervakantie van 2019 gaan we een avond houden voor de boeren in het gebied. De meeste boeren zijn aangehaakt bij het project via LTO Noord, maar we willen zeker weten dat iedereen goed is geïnformeerd', aldus Nijdam.

Hij merkt dat er bij de boeren tot nu toe een groot draagvlak is voor het experiment. 'We hebben hen ook nodig voor de nulmeting. We willen weten wat het zoutgehalte in het water is voor de plaatsing van de nieuwe stuwen. Een aantal vrijwilligers onder de boeren kan helpen door dat te meten.' De bedoeling is dat er in totaal 60 kleine stuwen worden geplaatst in slootjes en 15 grote in de hoofdwaterstructuur. 'We beginnen na de zomer met het plaatsen van twee grote en twee kleine stuwen en gaan dan steeds verder uitbreiden.'

Nijdam ziet grote kansen voor de zoete stuw. 'Niet alleen Texel kampt met de schaarste van zoet water. Dat geldt ook voor de andere Waddeneilanden. En eigenlijk geldt dat voor de hele kust. De verzilting is overal een issue.' De proef op Texel duurt drie jaar. Voor en achter de stuw wordt ieder half uur een automatische meting gedaan naar de verhouding zoet/zout. Nijdam: 'Meten is weten. Het blijft natuurlijk spannend of het systeem gaat opleveren wat wij hopen. Als dat zo is, verwacht ik dat de zoete stuw in alle kustgebieden een rol gaat spelen in zoetwaterbeheer.'

Totale investering: 450.000 euro
Bijdrage Waddenfonds: 180.000 euro

Investeringskader Waddengebied/Majeure projecten

2018 kan het jaar van het Investeringskader Waddengebied worden genoemd. Na een uitgebreide voorbereiding in 2016 en 2017 en een eerste beschikking in 2016, zijn er in 2018 elf subsidies verleend ten behoeve van het IKW. Het gaat in totaal om een bedrag van € 42 miljoen voor de uitvoering van twaalf verschillende projecten in de komende jaren. Daarmee is in totaal een investering van € 101 miljoen gemoeid.

Aan in totaal twaalf meerjarige, grote projecten is in 2018 subsidie verleend. Een opvallend project is bijvoorbeeld de vergroening van het chemiecluster in Delfzijl. Maar er vallen ook 'Waddenbrede' projecten onder deze aanvragen. Een daarvan is de vermarkten van Werelderfgoed Waddenzee.

PROJECT

Beleef het verhaal van Waddenwerelderfgoed

In juli 2018 is er bijna drie miljoen euro subsidie toegekend voor de grote marketingcampagne voor het Unesco Werelderfgoed Waddenzee. In april van 2019 is de campagne met de titel VisitWadden.nl gestart. Een grootschalige campagne die het verhaal achter het Waddenzee Werelderfgoed vertelt.

In de campagne werken de drie Waddenprovincies samen. Dat is uniek. Want tot voor kort was er niemand die het complete verhaal van de Wadden oppakte. Groningen, Fryslân en Noord-Holland hadden ieder hun eigen stuk, de Waddeneilanden voerden hun eigen campagnes en de Waddenkust kwam in al dat geweld nauwelijks uit de verf. 'En nu gaan we dus het hele verhaal vertellen', aldus Roger Davids, die namens de drie provincies sturing geeft aan de campagne VisitWadden.nl.

Davids legt de gedachte achter de campagne kernachtig uit. 'In potentie is Waddenzee Werelderfgoed een sterk merk. En we willen het een sterk merk maken voor de bewoners van het gebied. Als het gebied voldoende bezoekers trekt, kan de huisarts in het dorp blijven en kan de supermarkt blijven bestaan. We willen dan ook seizoensverbreding, vooral aan de Waddenkust. We willen het voorzieningspeil, zowel voor toerist als bewoner verhogen en bewoners en bezoekers bewust maken van de kwetsbaarheid van het gebied.'

De campagne richt zich dan ook voornamelijk op het beleven van het gebied. Er worden verschillende verhaallijnen uitgezet, zoals het Werelderfgoed, de Smaak van het Wad en het Watererfgoed. Alle lokale verhalen kunnen beleefd worden met een fiets-, wandel- of vaarroute. Rondom de lokale routes ontwikkelen ondernemers hun eigen activiteiten. 'Het gaat niet om grootschalige projecten of hotelkamers. Het gaat om het beleven van bijzondere verhalen. Stel dat we bezig zijn met de Smaak van het Wad, dan vind je daar op onze website lokale verhalen over. Ondernemers kunnen bijvoorbeeld een arrangement maken, met een bezoek aan een bijzondere producent of met een speciaal Waddenontbijt, lunch of diner', zo licht Davids toe.

De campagne zoekt continue de verbinding met de lokale bewoners en bedrijven. Davids: 'Het moet niet iets zijn dat van boven wordt opgelegd. We merken dat er veel potentie in het gebied zit en iedereen enthousiast aan de slag gaat.'

Dat is precies de bedoeling.' Op 29 en 30 juni 2019 is er de grote happening 'Dag van het Wad'. Op die dag is er op honderd adressen in het Waddengebied 'open huis'. Bedrijven, organisaties, bewoners, musea, iedereen die een verhaal heeft over het Waddengebied, kan dan zijn verhaal kwijt. 'Een museum kan een extra open dag houden, een visser kan zijn verhalen vertellen, een teler van zilte groenten kan aansluiten, de vuurtorenwachter, de natuurgidsen, de Wadloopgidsen, iedereen kan die dag zijn of haar verhaal delen. Het enthousiasme is groot voor deze dag, de aanmeldingen stromen binnen. Het verhaal van binnenuit vertellen, dat is wat we willen.'

Totale kosten: 5,8 miljoen euro
Investing Waddenfonds: 2,9 miljoen euro

WADDENACADEMIE

De Waddenacademie speelt een agenderende, programmerende en informerende rol bij het onderzoek in de Waddenregio.
Er zijn vijf onderzoeksgebieden: **klimaatwetenschappen, ecologie, geologie, economie en sociaal-culturele onderwerpen.**

Het werkprogramma van de Waddenacademie richt zich op het realiseren van het vierde hoofddoel van het Waddenfonds, namelijk 'het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding van het Waddengebied'.

De Waddenacademie heeft voor deze taken een subsidie van het Waddenfonds ontvangen van maximaal € 1,2 miljoen.
Voor meer informatie www.waddenacademie.nl

3 De mensen van het Waddenfonds

DE MENSEN VAN HET WADDENFONDS

In het Huis voor de Wadden in Leeuwarden werkt een betrokken team van programmaregisseurs, subsidieadviseurs, secretariaat en directie. In dit jaarverslag stellen we graag een aantal mensen aan u voor.

'Energie van mensen is fantastisch'

Programmaregisseurs Geert Boesjes en Martine Kriesels van het Waddenfonds hoeven niet lang na te denken over wat het allerleukste is van hun functie bij het Waddenfonds. 'De mensen die met een project bezig zijn, zijn zo gedreven. Daar spat de energie van af. Dat zijn mensen die van betekenis willen zijn voor het Waddengebied, en dat zijn wij ook.'

Geert Boesjes en Martine Kriesels vertellen hun verhaal in de vergaderkamer in het Huis voor de Wadden, met uitzicht op het Ruiterskwartier, het centrum van Leeuwarden. 'Dit is natuurlijk een prachtige plek om te werken, maar het liefst ben ik wat vaker op pad. De provincies in en dan langs de projecten. Dat doen we nu al wel, maar dat zou ik nog wel meer willen doen', aldus Geert. Martine beaamt dat: 'Als je een keer op locatie bent geweest, vallen de puzzelstukjes van het projectplan in elkaar.'

Het werk van de programmaregisseurs start met het nadenken over de onderwerpen waarmee het Waddenfonds aan de slag wil. 'Van te voren bepalen we waar we op in zetten. Daarvoor hebben we contacten in het veld, zodat we weten wat er speelt. Ook is het belangrijk om goed in de uitvraag te omschrijven wat de regels zijn. Hoe beter je dat aan de voorkant regelt, hoe minder 'gedoe' je hebt achteraf,' zo licht Geert Boesjes toe. Zodra helder is op welke thema's en onder welke voorwaarden ingeschreven kan worden, gaan de programmaregisseurs de boer op. 'Voorlichting geven over wat we willen en welke projecten daar in zouden kunnen passen', vult Martine Kriesels aan.

Zodra zich concrete projecten aandienen, gaan Martine en Geert in gesprek met de mensen achter het project. Dat kunnen projecten zijn die vallen onder het Budget Lokale Innovaties, thematisch of het Investeringskader Waddengebied. Geert: 'We hebben meestal twee gesprekken. We merken dat mensen zelf vaak wel weten wat ze willen, maar de aansluiting bij het Waddenfonds is niet altijd direct helder. We kijken of we dat in de gesprekken beter voor de bril kunnen krijgen. Ook hebben lang niet alle projecten een duidelijke begroting, soms is nader onderzoek nodig. Daar wijzen we ze op.' Martine geeft aan dat de regisseurs ook vaak partijen aan elkaar koppelen.

'Wij hebben natuurlijk overzicht van alle ideeën en activiteiten in het Waddengebied en kunnen soms de verbreding en de verbinding maken, waardoor een project sterker wordt.'

Geert Boesjes heeft Visserij en Landbouw in zijn portefeuille. Voor Martine Kriesels is dat Toerisme, Werelderfgoed en Bodem, water, lucht en geluid.

De programmaregisseurs die betrokken zijn bij de ontwikkeling van bepaalde plannen, zijn niet betrokken bij de beoordeling van die plannen. 'We geven soms heel duidelijk aan dat we het plan nog niet scherp of goed genoeg vinden. Een collega-programmaregisseur beoordeelt vervolgens de ingediende aanvraag.'

Martine Kriesels en Geert Boesjes merken dat het Waddenfonds aan bekendheid wint. Zeker nu het Waddenfonds zelf actiever naar buiten gaat. 'Andere organisaties kennen ons en vragen ons een workshop te geven. Dat helpt om goede plannen te krijgen. Ook gaan we nu zelf met vragen op pad. We praten bijvoorbeeld met de visserijbond over een duurzame vissersboot. Dat zijn goede ontwikkelingen voor het Waddengebied.'

De Uitvoeringsorganisatie Waddenfonds werd in 2018 getroffen door ziekte en overlijden. Secretaris-directeur Dick Hamhuis werd in januari 2018 geconfronteerd met een ongeneeslijke ziekte. Desondanks heeft hij in 2018 veel werk verzet voor het Waddenfonds. Met het dagelijks bestuur is er voor gekozen op interim-basis Marre Walter als plaatsvervangend secretaris-directeur aan te stellen. Zij vervulde samen met Dick de directietaken. Dick Hamhuis overleed op 2 april 2019.

Na een kort ziekbed is programmaregisseur Rudolf Feijen overleden op 26 juli 2018. Hij heeft zich, sinds de oprichting in 2006, in diverse rollen met hart en ziel voor het Waddenfonds ingezet. Het Waddenfonds heeft met Rudolf een dierbare collega verloren.

'Ik hou van de Wadden'

'Ik ben opgegroeid in Winsum en als kind speelde ik in de kwelders bij Noordpolderzijl. Daar is mijn liefde voor het Waddengebied begonnen. Dat ik na mijn studie en andere werkgevers, nu voor het Waddenfonds werk is voor mij prachtig. Het Waddengebied is zo uniek, daar moeten we met z'n allen goed voor zorgen. In mijn functie als subsidieadviseur combineer ik mijn professionele inzet met mijn passie voor het Waddengebied. Mooier kan niet.' Aan het woord is Jeroen van Dongen, sinds de start van het Waddenfonds werkzaam als subsidiespecialist en adviseur.

Het werk van Jeroen richt zich op verschillende onderdelen. 'We zijn betrokken bij de openstellingen en tenders. Daarbij toetsen we onze regels aan de al bestaande regelgeving, denk aan Europese regelgeving en natuurwetgeving. Dat mag niet botsen. We beoordelen de aanvragen op subsidietechnisch vlak en schrijven daarover een advies richting het bestuur. Ook volgen we de projecten als ze eenmaal een subsidie hebben gekregen. We kijken of het project volgens plan wordt uitgevoerd. Soms zijn er wijzigingen en daar brengen we dan ook advies over uit.'

Jeroen van Dongen wordt bijvoorbeeld blij van projecten zoals de oliestofzuiger. 'Daar kun je als overheid en in dit geval als Waddenfonds het verschil mee maken. Je investeert in een goed plan waarmee je zowel de ecologie als de economie stimuleert.' De subsidiespecialist houdt er van om complexe zaken terug te brengen tot iets wat werkt. 'Voor veel ondernemers is het aanvragen van subsidie en alle voorwaarden waaraan je dan moet voldoen, best ingewikkeld. Ik denk graag mee hoe het beter en eenvoudiger kan.'

In 2018 overleed Rudolf Feijen, voor Jeroen van Dongen mentor en inspirator. 'Ik heb met hem gewerkt bij de Dienst Landelijk Gebied en vandaar is het Waddenfonds gestart en heb ik al die jaren met hem samengewerkt. Rudolf keek altijd verder en zag overal kansen. Zijn gedachtegoed en scherpe blik blijf ik meenemen in mijn werk bij het Waddenfonds.'

HET DAGELIJKS BESTUUR

Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds bestaat uit drie leden, die eveneens gedeputeerde zijn in de eigen Waddenprovincie. Voor Fryslân is dat drie jaar Klaas Kielstra geweest. Sinds januari 2019 is Sietske Poepjes dat. Het algemeen bestuur heeft negen leden. Naast de drie gedeputeerden zijn vanuit Fryslân, Groningen en Noord-Holland twee leden van Provinciale Staten afgevaardigd. De drie DB-leden beschouwen het als een voorrecht om zich in het dagelijks bestuur in te kunnen zetten voor het waddengebied.

Cees Loggen, gedeputeerde Noord-Holland:

'Ik ben blij dat we in 2018 meerdere projectaanvragen hebben kunnen honoreren met een bijdrage uit het Waddenfonds. Specifiek voor Noord-Holland noem ik graag twee voorbeelden: Slow Mill, een innovatief project voor het winnen van energie voor Texel. En Green Goods Texel, een innovatieve biogasinstallatie, waarmee een belangrijke stap wordt gezet om de landbouw op dit Waddeneiland circulair te maken.

Door de vermarkting van het Waddengebied als één geheel op te pakken gaat een langgekoesterde wens van de Waddenprovincies in vervulling. De drie marketingorganisaties Holland Boven Amsterdam, Merk Fryslân en Marketing Groningen hebben samen een plan ontwikkeld voor de komende zes jaar om de status van het Waddengebied als UNESCO Werelderfgoed beter te benutten. Dit zijn mooie voorbeelden van projecten die goed passen in het Investeringskader Waddengebied van de drie Waddenprovincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen.

Er zijn nog steeds veel initiatieven van particulieren en organisaties die een bijdrage willen leveren aan de natuur en duurzame economische ontwikkelingen in dit prachtige gebied. Het is mooi om te zien dat we met het Waddenfonds zoveel van deze bijzondere projecten financieel hebben kunnen ondersteunen.'

Sietske Poepjes, gedeputeerde Fryslân:

'Met het Investeringskader Waddengebied (IKW) 2016-2026 zetten wij ons samen met Noord-Holland en Groningen in om een breed en samenhangend programma van majeure opgaven te realiseren. Vanuit het Waddenfonds co-financieren en faciliteren wij projecten met ecologische en economische potentie voor ons unieke Waddengebied. En die investering loont; het afgelopen jaar is het programma op stoom gekomen. Maar liefst veertien projecten zitten in de uitvoeringsfase, zoals Spuistroomcentrale Kornwerderzand, het Werelderfgoedcentrum Waddenzee of het Bezoekerscentrum Schiermonnikoog. Enkele projecten zijn nu al gereed. De mijlpaal van 2018 was de opening van het Afsluitdijk Wadden Center (AWC) in Kornwerderzand. In september 2018 telde het bezoekerscentrum al meer dan 100.000 bezoekers. Samen met het bezoekerscentrum in Schiermonnikoog is het AWC straks de hotspot voor de beleving van het Waddengebied. Tot 2027 komt voor het IKW-programma uit het Waddenfonds € 180 miljoen beschikbaar. We zijn op stoom en gaan verder! De komende jaren werken wij samen met onze partners, medefinanciers en initiatiefnemers verder aan ecologische en economische opgaven die het Waddengebied verrijken.'

Henk Staghower, gedeputeerde Groningen:

'In mijn voorwoord heb ik al een aantal mijlpalen genoemd. En ik wil niet in herhaling vallen, maar ben uiteraard trots op de resultaten van het Waddenfonds. Het afgelopen jaar zorgde de bijdrage van het Waddenfonds aan projecten uit het Investeringskader Waddengebied voor een totale investering van 75 miljoen euro. Door het samenbrengen van geldstromen van een fonds, overheden en bedrijven wordt het geheel groter dan de som der delen. Dat is de kracht van het Waddenfonds. Met recht iets om trots op te zijn!'

4 Projectmonitoring en evaluatie

PROJECTMONITORING EN EVALUATIE

In 2018 heeft het algemeen bestuur een monitorings- en evaluatiesystematiek vastgesteld. Hiermee is het mogelijk om de resultaten en de effecten van door het Waddenfonds gesubsidieerde projecten te monitoren en periodiek te evalueren.

Vooralsnog wordt de systematiek 'op vrijwillige basis' toegepast, zodat het in de praktijk kan worden verfijnd en bijgeslepen. In de loop van 2019 zal de systematiek operationeel zijn.

Het systeem van monitoring en evaluatie is nieuw, zowel voor het Waddenfonds als voor de subsidieontvanger. Daarom wordt voor bepaalde tijd externe ondersteuning ingehuurd. Zodra binnen het Waddenfonds voldoende kennis en ervaring is opgedaan, stopt de structurele extra ondersteuning. De mogelijkheid om extra expertise in te zetten bij complexe vragen blijft aanwezig.

In 2016 is door de Randstedelijke en de Noordelijke Rekenkamer besloten een onderzoek uit te voeren naar het gedecentraliseerde Waddenfonds. In de eerste plaats om na te gaan wat er met de zes aanbevelingen door de Algemene Rekenkamer aan de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds bij haar instelling in 2012 is meegegeven, en in de tweede plaats om inzicht te krijgen in hoe de uitvoering van het gedecentraliseerde Waddenfonds in brede zin is verlopen in de periode 2012 tot en met 2016. Het rapport 'Het Waddenfonds gemonitord' van de Rekenkamers is in januari 2018 gepresenteerd aan de Staten van de drie Waddenprovincies. Ten tijde van het uitbrengen van het rapport was al aan de meeste van de aanbevelingen voldaan. Aan de aanbeveling ten aanzien van het realiseren van een monitorings- en evaluatie systematiek in inmiddels ook voldaan. Voor de inhoud van het rapport en de bestuurlijke reactie verwijzen wij graag naar de website van de Rekenkamers.

5 Controle

CONTROLE

Eind 2018 heeft het Waddenfonds 138 projecten in beheer. Behoudens kort lopende projecten wordt aan de subsidieontvanger de verplichting opgelegd om gedurende de uitvoering één of meerdere keren per jaar verslag te doen van de voortgang van het project. Met deze voortgangsinformatie kan het Waddenfonds beoordelen of de uitvoering op koers en tempo ligt en wordt voldaan aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen.

TYPE	INGEKOMEN 2018	AFGEHANDELD 2018	IN BEHANDELING 2019
Voortgangsrapportage	64	39	38
Voorschotverzoek	43	46	13
Wijzigingsverzoek	38	46	11
Vaststellingsverzoek	19	16	15

6 Communicatie en publiciteit

COMMUNICATIE EN PUBLICITEIT

Het Waddenfonds heeft in 2018 op het gebied van communicatie en publiciteit veel inspanningen verricht. Het meest in het oog springen het nationaal congres Waddenzee Wereldklasse in Leeuwarden, de communicatie over de verscheidene subsidiemogelijkheden en de intensieve publiciteitscampagnes over de investeringen van het Waddenfonds in het kader van het Investeringskader Waddengebied.

Nationaal congres

Onder aanvoering van het Waddenfonds is donderdag 17 mei 2018 het nationaal congres Waddenzee Wereldklasse georganiseerd. Het congres werd gehouden in Leeuwarden, het afgelopen jaar Culturele Hoofdstad van Europa. Als locatie werd gekozen voor schouwburg De Harmonie, waar een dag later op vrijdag 18 mei ook de vierjaarlijkse trilaterale ministersconferentie van de drie Waddenzeelanden Denemarken, Duitsland en Nederland plaatsvond.

Het Waddenfonds organiseerde het congres samen met de drie Waddenprovincies, het Regiecollege Waddengebied en de Waddenacademie. Deze partijen hebben de volgende dag gezamenlijk aan de ministers van de drie Waddenzeelanden verslag uitgebracht over onder andere de zorgen die er zijn in de Nederlandse Waddengemeenschap met betrekking tot de Waddenzee. Maar ook welke ambities er zijn om te kunnen wonen, werken en leven in het gebied.

Tijdens het congres bogen de ruim 400 congresgangers zich over het centrale thema, dat zich richtte op de Werelderfgoedstatus van de Waddenzee: de Waddenregio is in potentie een gebied van wereldklasse, maar hoe behoud en bescherm je de kwetsbare natuur én hoe ontwikkel en verduurzaam je tegelijkertijd de economie. Naast een centraal congresdeel konden deelnemers ruim tien workshops volgen en/of rondkijken en netwerken op de Waddenmarkt, met zowel in de schouwburg als erbuiten ruim dertig stands van organisaties uit het Waddengebied.

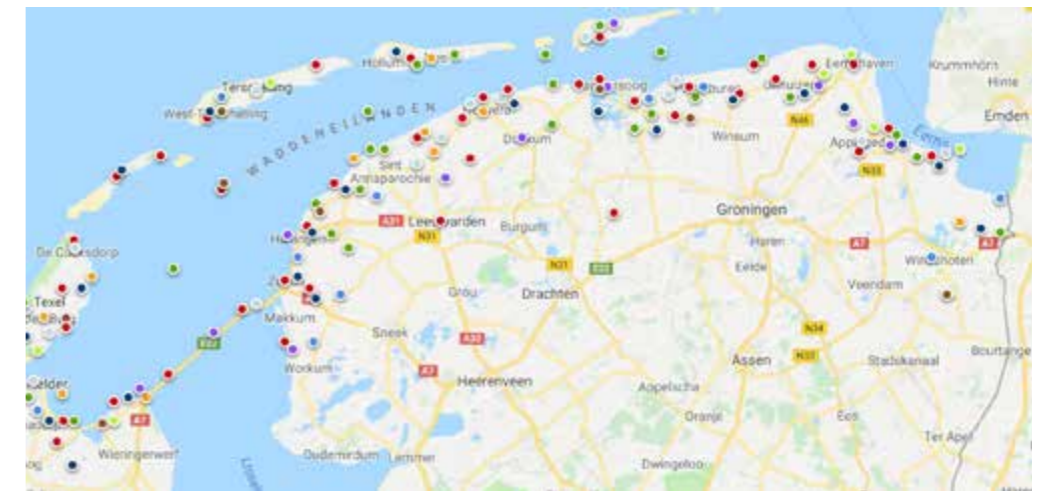
Ook was er een filmfestival met films en documentaires uit Denemarken, Duitsland en Nederland en kon een expositie worden bezocht met kunst uit het Waddengebied.

De bezoekers van Waddenzee Wereldklasse hebben het congres en de andere activiteiten als zeer positief ervaren. Uit een enquête na afloop blijkt dat de meeste programmaonderdelen bij de deelnemers een goed tot zeer goed scoorden.

Geografisch Informatiesysteem

Na een intensieve voorbereidingsperiode is sinds mei van dit jaar het Geografisch Informatie Systeem (GIS) via de website van het Waddenfonds voor iedereen te raadplegen. Op een geografische kaart van het Waddengebied toont het GIS op de site de locaties van de projecten, die met een subsidie van het Waddenfonds zijn of worden gerealiseerd. Zo kunnen bezoekers van de site op een toegankelijke en snelle wijze informatie krijgen over de ruim 200 projecten, waar het Waddenfonds in investeert. Kijk op www.waddenfonds.nl/projecten

Facts & Figures

Informatiebijeenkomsten → 3
Persberichten → 8
Nieuwsbrieven → 4
Adressen nieuwsbrief → 1.300

JAARCIJFERS

In deze bijlage wordt een financieel beeld geschetst van het Waddenfonds over 2018. De vermelde bedragen zijn afkomstig uit de jaarrekening 2018 van het Waddenfonds waarin het bestuur financiële verantwoording aflegt over het gevoerde beleid.

BATEN	
Decentralisatie-uitkering	28.878.000
Rente	424.500
Onttrekking OP door vrijval projecten[1]	2.035.227
Ontvangst lager vastgestelde projecten	266.353
	<u>31.604.080</u>
LASTEN	
Beschikte subsidies (toegevoegd aan OP)	3.818.518
Majeure projecten	1.024.032
Waddenacademie	1.200.000
Monitoring	75.866
Ontwikkelbudget	53.670
Organisatiekosten	1.544.697
	<u>7.716.783</u>
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	
	23.887.297
Onttrekking aan de algemene reserve	10.000.000
Onttrekking aan overloop bestemmingreserve	5.112.887
Mutatie reserves naar majeure projecten	-15.235.968
Mutatie reserves naar overloop bestemmingsreserve	-9.458.000
	<u>14.306.216</u>
Gerealiseerde resultaat	

COLOFON

Tekst Ingrid Spijkers, Wij van PS

Fotografie Henry Dost, Jacob van Essen, Richard Heerschop,
Joop van Houdt, Henri Vos

Vormgeving Monique Vogelsang